

ТЕМА 3. ТОВАРНЕ ВИРОБНИЦТВО. ТОВАР І ГРОШІ

Лекція 2: Вартість товару, еволюція форм вартості

Розробив
к.е.н., доцент Макуха С.М.

ПИТАННЯ ЛЕКЦІЇ

1. Величина вартості товару, форми вартості та їх еволюція
2. Сутність і функції грошей
3. Закон вартості – економічний закон товарного виробництва
4. Товарний фетишизм.

Мета заняття:

- *розкрити еволюцію форм вартості товару*
- *вивчити функції грошей*
- *розглянути сутність закону товарного виробництва*

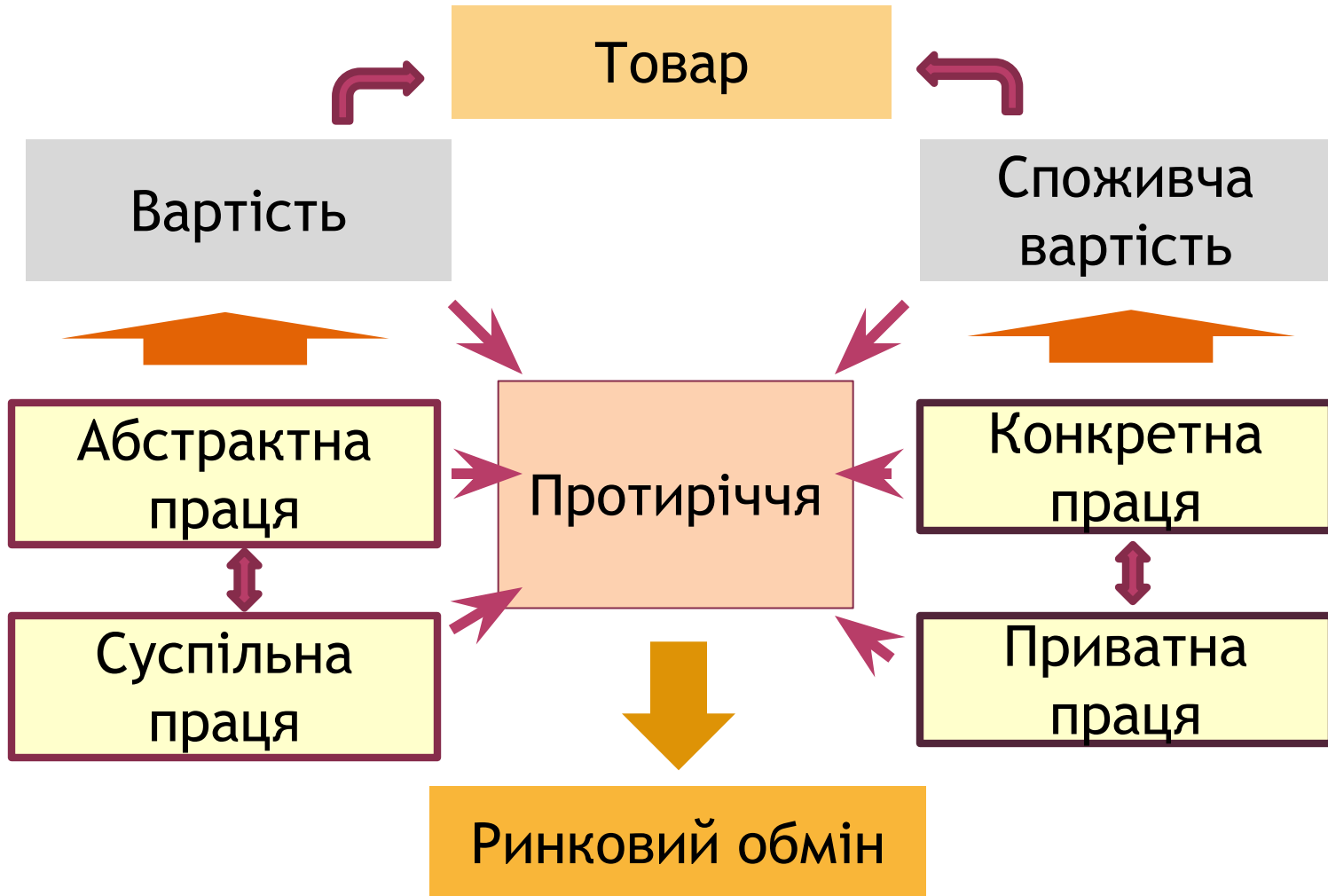

1 Питання

Величина вартості товару, форми вартості та їх еволюція

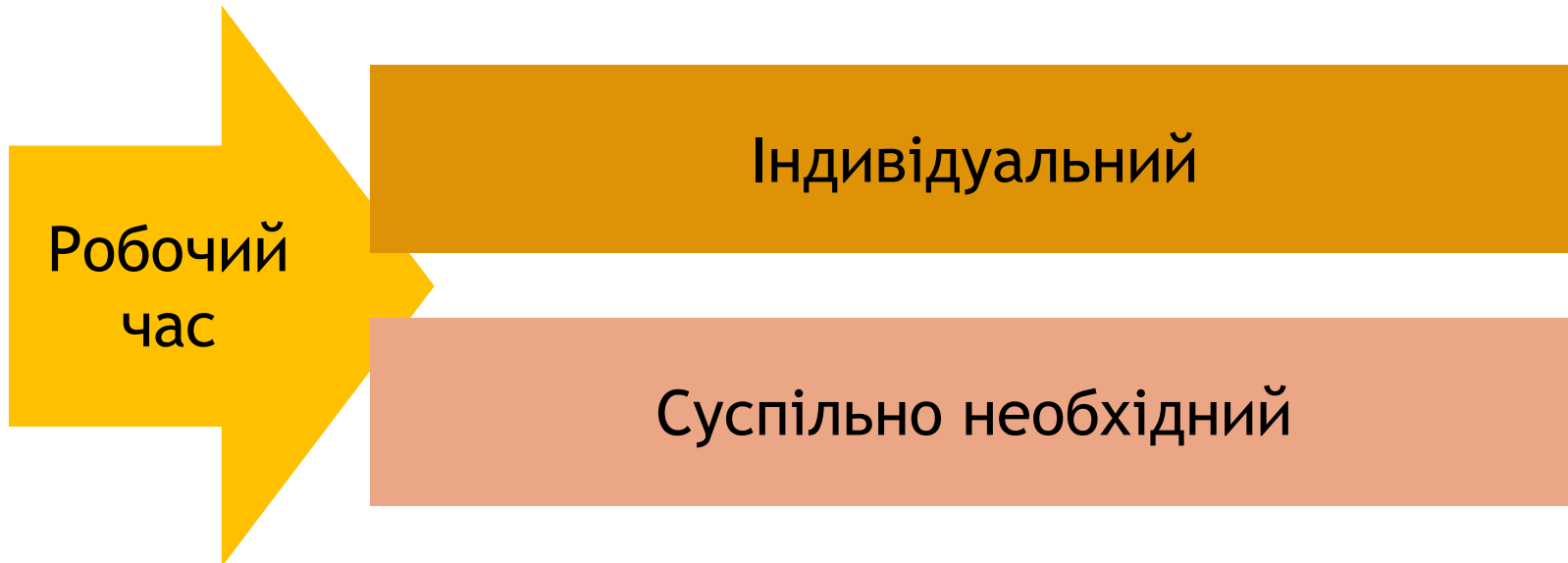
ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ВАРТОСТІ І СПОЖИВЧОЇ ВАРТОСТІ ТОВАРУ

ВЕЛИЧИНА ВАРТОСТІ ТОВАРУ

Вартість товару (нім. Wert) – втілена в товарі абстрактна праця

- Мірою вартості праці, й, відповідно, мірою вартості товару є **робочий час**.

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ РОБОЧИЙ ЧАС

- час, що витрачає окремий виробник для виробництва одиниці товару.

- **Суспільна вартість** товару не може визначатися **індивідуальним робочим часом**. Вона має визначатися **суспільно-необхідним робочим часом**.

СУСПІЛЬНО-НЕОБХІДНИЙ РОБОЧИЙ ЧАС

- час, що необхідний для виробництва товару за даних суспільно необхідних умов виробництва, наявних технологій, середнього рівня майстерності і інтенсивності праці.

Суспільно-необхідні умови виробництва – умови, за яких виробляється основна маса товарів даного виду.

ПРИКЛАД ФОРМУВАННЯ СНРЧ

Групи товаровиробників	Обсяг виробництва шт.	Індивідуальні витрати часу на одиницю товару	Суспільно-необхідний робочий час
Найкращі	100	3	4
Середні	600	4	4
Найгірші	200	5	4

ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ВЕЛИЧИНУ ВАРТОСТІ ТОВАРУ

ПРОДУКТИВНІСТЬ ТА ІНТЕНСИВНІСТЬ ПРАЦІ

- ◎ **Продуктивність праці** - *кількість товару, що виробляється в одиницю часу. Є показником ефективності праці.*

На продуктивність праці впливають:

- ◎ - Якість засобів виробництва.
- ◎ - Організація праці.
- ◎ - Кваліфікація робітників.
- ◎ - Природні умови виробництва

- ◎ **Інтенсивність праці** - *витрати робочої сили в одиницю часу (показник напруженості праці).*

ВПЛИВ ПРОДУКТИВНОСТІ ТА ІНТЕНСИВНОСТІ ПРАЦІ НА ВЕЛИЧИНУ ВАРТОСТІ ТОВАРІВ

За 1 годину = 10 одиниць => 1 одиниця = 6 хвилин
За робочий день 8 годин = $10 \cdot 8 = 80$ одиниць => $6 \cdot 80 = 480$ хвилин

Продуктивність праці зросла у двічі

За 1 годину = 20 одиниць => 1 одиниця = 3 хвилин

За робочий день 8 годин = $20 \cdot 8 = 160$ одиниць => $3 \cdot 160 = 480$ хвилин

Зміна ПП змінює вартість одиниці товару, але не змінює вартості усього випуску

Інтенсивність праці зросла у двічі

За 1 годину = 20 одиниць => 1 одиниця = 6 хвилин

За робочий день 8 годин = $20 \cdot 8 = 160$ одиниць => $6 \cdot 160 = 960$ хвилин

Зміна ІП не змінює вартості одиниці товару, але змінює вартість усього випуску

ЕВОЛЮЦІЯ ФОРМИ ВАРТОСТІ

- ◎ **Вартість** - властивість речі, яку можна виявити **лише** в процесі **обміну**, коли один продукт праці порівнюється до іншого.

Джерелом вартості є — жива праця робітників

ФОРМА ВАРТОСТІ - ЦЕ ФОРМА ПРОЯВУ ВАРТОСТІ У ПРОЦЕСІ ОБМІНУ

- 1. Проста, одинична або випадкова ФВ
- 2. Повна або розгорнута ФВ
- 3. Загальна ФВ
- 4. Грошова ФВ

ФОРМИ ВАРТОСТІ

◎ Проста, одинична, або випадкова

X товару A = Y товару B
20 аршин полотна = 1 сюртуку

A – у відносній формі вартості
B – у еквівалентній формі

ФОРМИ ВАРТОСТІ

◎ Повна, або розгорнута форма вартості

*X товару A = Y товару B
або = Z товару C
або = K товару D*

*20 аршин полотна = 1 сюртукові
або = 10 кг чаю
або = 4 кг кави і т.д.*

A – у відносній формі вартості
B, C, D – у еквівалентній формі

НЕДОЛІКИ ПОВНОЇ АБО РОЗГОРНУТОЇ ФОРМИ ВАРТОСТІ

- 1. **Велика кількість товарів еквівалентів, через що вартість кожного товару не отримувала закінченого вияву;**
- 2. **Вартість кожного товару не мала загальнозначущого вияву;**
- 3. **Безпосередній обмін одного товару на іншій настановлювався на тісні кордони.**

ФОРМИ ВАРТОСТІ

◎ загальна форма вартості

2 сокири
1 мішок зерна
3 пари чобіт } = 1 вівця

X товару A
Y товару B
Z товару C } *K товару D*

A, B, C – у відносній формі вартості
D – у еквівалентній формі

НЕДОЛІКИ ЗАГАЛЬНОЇ ФОРМИ ВАРТОСТІ

- 1. Роль загального еквівалента виконували різні **товари** - шкури, хутра, худоба, мушлі.
- 2. Товари, що виконували роль загального еквівалента, як правило, були **важко подільні, незручні при обміні, неоднорідні, їх було складно транспортувати**
- 3. На різних ринках і в різний час роль загального еквівалента виконували **різні товари**.

ФОРМИ ВАРТОСТІ

◎ Грошова форма вартості

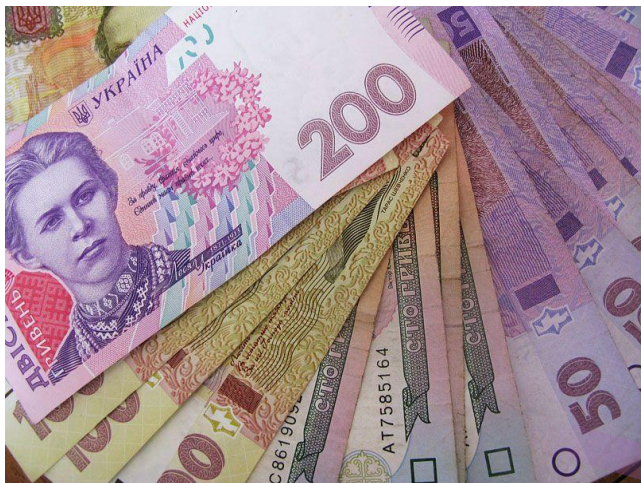
2 сокири
1 мішок зерна
3 пари чобіт } = 1 г золота.

X товару А
Y товару В
Z товару С } *Металеві гроші*

А, В, С, – у відносній формі вартості

Металеві гроші – у еквівалентній формі вартості

ВИМОГИ ДО МАТЕРІАЛУ, ЩО ВИКОРИСТОВУЄТЬСЯ У ЯКОСТІ ГРОШЕЙ

Стабільність

Портативність

Зносостійкість

Однорідність

Подільність

Взнаваємість

Висновки по 1 питанню

1. Вартість – втілена в товарі абстрактна суспільна праця
2. Джерелом вартості товару є суспільно необхідна праця товаровиробників

2 питання

СУТНІСТЬ І ФУНКЦІЇ ГРОШЕЙ

ГРОШІ, ТА ЇХ ФУНКЦІЇ

Гроші - це особливий товар, який виконує роль загального еквівалента.

ФУНКЦІЇ ГРОШЕЙ

Міра вартості

Засіб обігу

Засіб платежу

Засіб нагромадження

Світові гроші

МІРА ВАРТОСТІ

- Гроші є засобом виміру вартості усіх товарів.
- Вартість товару, виражена у грошах є ціною товару.
- Для виконання цієї функції не потрібні наявні гроші
- З даною функцією пов'язаний масштаб цін.

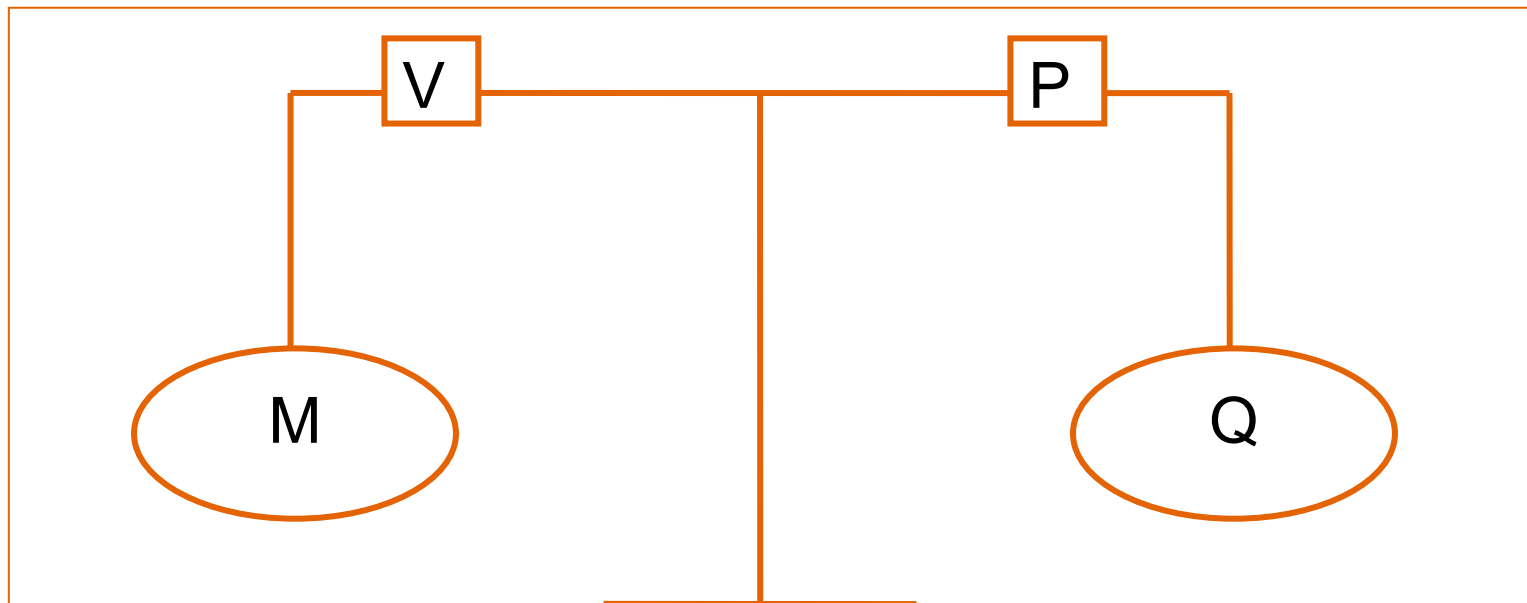

ЗАСІБ ОБІГУ

- - здатність грошей бути посередником в обміні товарів
- Виконання функції здійснюється за формулою **T-G-T**. Акт купівлі-продажу призводить до розриву у часі та просторі.
- Металеві гроші в обігу можуть бути замінені неповноцінними кредитними та паперовими грошима (векселями, банкнотами, асигнаціями і т.і.).

ЗАКОН ГРОШОВОГО ОБІГУ

- ⊙ M - кількість грошей
- ⊙ V - швидкість обігу грошей
- ⊙ P - рівень цін
- ⊙ Q - кількість товарів та послуг

ЗАКОН ГРОШОВОГО ОБІГУ

- ⊙ Встановлює кількість грошей необхідних для обігу.
- ⊙ **Кількість грошей** необхідних для обігу дорівнює сумі цін усіх товарів поділеної на швидкість обігу грошової одиниці

$$M = P * Q / V,$$

де

M - кількість грошей, необхідна для обігу

V - швидкість обігу грошової одиниці

P - ціни товарів

Q - кількість усіх товарів

ОБСЯГ ГРОШОВОЇ МАСИ

$$Г = \frac{P - K + П - ВП}{Ш}$$

- ⊙ Г кількість грошових одиниць, необхідних для обігу;
- ⊙ Р - сума цін товарів;
- ⊙ К - сума цін товарів, проданих в кредит, платежі за якими виходять за межі даного періоду;
- ⊙ П - сума цін товарів, платежі за якими наступили;
- ⊙ ВП - сума взаємо-погашаємих платежів;
- ⊙ Ш - швидкість обігу грошей.

ЗАСІБ НАГРОМАДЖЕННЯ

- ⦿ Виконуючи дану функцію гроші тимчасово виходять з процесу обігу та накопичуються у вигляді скарбів.
- ⦿ Накопичення може відбуватися у двох формах
  - у готівковій формі (золото, паперові гроші)
  - У безготівковій формі (депозити)
- ⦿ Завдяки цій функції гроші переносять свою купівельну спроможність на майбутній період.

ЗАСІБ ПЛАТЕЖУ

- ⊙ Виникає з розвитком кредитних відносин та **обслуговує продаж товарів з відстрочкою платежу.**
- ⊙ В даній функції акт **купівлі-продажу розривається в часі та у просторі.**

Гроші виконують дану функцію при виплаті зарплати, дивідендів, відсотків, оплати комунальних послуг і т.і.

СВІТОВІ ГРОШІ

- Дану функцію гроші виконують **виходячи за межі національної економіки та обслуговуючи міжнародну торгівлю.**
- Раніше цю роль виконували **золото та срібло.**
- Зараз - **вільноконвертовані валюти**

<http://www.liveinternet.ru/users/perik777/>

ЗАПАСИ ЗОЛОТА У СВІТІ

США
8139 тон
(24,3%
світових
запасів)

Німеччина
– 3469 тон
(10,4%
світових
запасів)

Франція
– 3024
тон (9,0%
світових
запасів)

*У світі нагромаджено приблизно
91 тис. тон золота*

ВИСНОВКИ ПО 2 ПИТАННЮ

1. Гроші виникли як наслідок розвитку товарного виробництва
2. В економіці гроші виконують властиві їм функції

3 питання

Закон вартості – економічний закон товарного виробництва

ForexAW.com

ЗАКОН ВАРТОСТІ

- *основний закон товарного виробництва, що встановлює пропорції обміну товарів на ринку відповідно до рівності втілених у них вартостей, або суспільно-необхідного робочого часу.*

ФУНКЦІЇ ЗАКОНУ ВАРТОСТІ

- 1) розподіл і переміщення засобів виробництва і трудових ресурсів між галузями та регіонами;
- 2) регулювання пропорцій суспільного виробництва та обміну;
- 3) диференціація товаровиробників

МЕХАНІЗМ ДІЇ ЗАКОНУ ВАРТОСТІ

Регулює товарне виробництво через систему ринкових цін, які можуть відхилятися від вартості внаслідок дії попиту та пропозиції.

- ⦿ **Попит дорівнює пропозиції** - ціна співпадає з вартістю товару
- ⦿ **Попит вище за пропозицію** - ринкова ціна перевищує вартість товару
- ⦿ **Попит менший за пропозицію** - ринкова ціна нижча за вартість

ВИСНОВКИ ПО 3 ПИТАННЮ

1. Закон вартості є стихійним регулятором усього суспільного виробництва.
2. Закон вартості є основним законом товарного виробництва

4 питання

Товарний фетишизм

ТОВАРНИЙ ФЕТИШИЗМ

- панування речей над людьми.

французьке *fetiche* — фетиш, ідол,
португальське *feitico* — колдовство, амулет

В умовах товарного виробництва люди вважають, що їх **доля залежить від поведінки вироблених ним самим товарів на ринку.**

Отже, **не люди** панують над продуктами своєї праці, а **продукти праці, став товарами, підпорядковують своїх творців.**

РИСИ ТОВАРНОГО ФЕТИШИЗМУ

- ◎ **Персоніфікація речей** – речі з неживих предметів перетворюються на самостійних суб'єктів, наділеними особливою суспільною силою.
- ◎ **Уречевлення осіб** – означає, що люди стали придатками речей, виконувачами їх волі. Із стану суб'єктів суспільних відносин вони перетворились в пасивних виконувачів волі речей.

ТАЄМНИЦЯ ТОВАРНОГО ФЕТИШИЗМУ

- Виробник не бачить зв'язку між суспільними відносинами та вартістю. Йому здається, що речі панують над ним.

У дійсності над виробниками панує система виробничих відносин у вигляді речей, через їх вартість.

ВИСНОВКИ

1. Товарний фетишизм – уречевлення виробничих відносин між людьми в умовах товарного виробництва
2. Фетишизація відносин людей підсилюється із розвитком товарної форми продукту і досягає найбільш повного свого розвитку в грошах, стаючи грошовим фетишизмом.

Дякую за увагу !